

Länstyrelsen
Örebro län

Marie Jonsson
Direkt: 019-19 39 52
marie.jonsson@t.lst.se

SKÖTSELPLAN
2006-12-18

Dnr: 5114-19230-2006

Skötselplan för naturreservatet Trangärdet i Karlskoga kommun

Ingen tidigare skötselplan har utarbetats för Trangärdet.

Skötselplanen upprättad 2006 av Marie Jonsson. Fastställd av Länstyrelsen genom beslut av enhetschef Magnus Eklund 2006-12-18

1. Syfte

Syftet med reservatet är att för kännedom om landets natur skydda och bevara ett av mänskliga ingrepp föga påverkat myr- och skogsområde med ett rikt fågelliv.

2. Administrativa data

Objektnamn	Trangärdet
RegDOS-id	2000200
Skyddsform	Naturresevat, Natura 2000, riksintresse för naturvården
Beslutsdatum	1974-04-26
Kommun	Karlskoga kommun
Läge	10 km öster om Karlskoga
Area	223,1 ha
Markslag	Våtmark, barrskog
Naturtyper	Hedtallskog, tallsumpskog, granskog, mossar, fattigkärr, tjärnar, sjö.
Prioriterade bevarandevärden	Myrkomplex, naturskogsartad barrskog, rikt fågelliv.
Natura 2000-namn	Trangärdet
Natura 2000-omr.kod	SE0240022
Natura naturtyper	3160 Dystrofa sjöar och småvatten 9010 Västlig taiga 90D0 Skogbevuxen myr
Natura 2000-arter	A001 Smålom A072 Bivråk A094 Fiskgjuse A108 Tjäder A127 Trana A140 Ljungpipare A166 Grönbena A217 Sparvuggla A223 Pärluggla A236 Spillkråka A241 Tretåig hackspett
Fastigheter	Villingsberg 1:9
Markägare	Statens fortifikationsverk
Förvaltare	Länsstyrelsen

2.1 Geologi och markanvändning

Naturreservatet Trangärdet bildades 1974 och ligger i Kilsbergen inom Villingsbergs skjutfält ca 10 kilometer öster om Karlskoga.

Villingsbergs skjutfält bildades på 1940-talet. I samband med detta avverkades stora delar av skjutfältet, inklusive det som idag utgör reservatets ytterområden. Centralt i reservatet finns även enstaka sågade stubbar som vittnar om mindre avverkningar. Eftersom området ligger otillgängligt, inom Villingsbergs skjutfält och har låg bonitet är skogen dock relativt orörd. I och med att själva reservatsområdet har varit undantaget från militär övningsverksamhet har skjutfältet bara haft en försumbar inverkan på reservatet. Inga spår efter dikningar eller torvtäkter har påvisats. Reservatet besöks sällan av människor.

Trangärdet utgörs av ett myrkomplex med en mosaik av barrskog, svagt välvda mossar, topogena (plana eller mycket svagt sluttande) fattigkärr, tjärnar, en mindre sjö och några bäckar. Berggrunden domineras av granit och grå gnejs.

Bergtjärnen, Sävsjön, Glasögat och Sundtjärnarna är de största öppna vattnen i reservatet. Utöver dessa finns flera mindre tjärnar. Samtliga vatten är dystrofa och näringsfattiga. På mossarna råder ombrotrofa förhållanden, vilket betyder att den enda vatten- och näringstillförseln sker via nederbörden. Kärren, som i regel ligger i områdets utkanter, har däremot kontakt med grundvattnet vilket kan bidra till en något större närings-tillförsel.

Mellan myrstråken finns moränryggar, ofta steniga och grovblockiga och orienterade i nord-sydlig riktning. Moränryggarna har troligen bildats som sido- och mittmoräner under inlandsisens avsmältning. Blocken består i huvudsak av grovkornig granit.

2.2 Naturförhållanden

På moränryggarna växer barrskog av varierande ålder och artsammansättning. Bland lövträd dominerar björk och asp. Markskiktet domineras av ris, främst blåbär. Sydväst om Sävsjön finns en del kalkförande morän, vilket har gett upphov till en för området avvikande vegetation med bland annat sötvedel och liljekonvalj.

Myrstråken är delvis bevuxna med gles, senvuxen tallskog. I Bergtjärnen, Glasögat och Sundtjärnarna växer näckrosor. Andra förekommande arter på myrmarkerna är exempelvis vitmossor, säv, sjöfräken, vass, vattenklöver,

rosling, hjortron, skvattram, fler arter starr, blååtätel, ljung, odon, jungfru marie nycklar och dvärgbjörk.

Området har ett ovanligt rikt fågelliv med exempelvis häckande smålom, tjäder, ljunpipare, grönbena och storspov. Tretåig hackspett har observerats i området. Även bäver förekommer.

2.3 Bevarandevärden

Biologiska bevarandevärden

Trangärdet uppvisar en mosaik av orörda våtmarker och barrdominerad skog. Skogen utvecklas mot ett urskogstillstånd med god förekomst av döda träd och död ved i olika nedbrytningsstadier, luckor i krontaket och ett olikåldrigt trädskikt. Den har med jämna mellanrum föryngrats genom skogsbrand. Ovanstående faktorer har bidragit till områdets rika fågelliv och innebär att reservatet kan hysa svampar, lavar, insekter och andra organismer som är beroende av en lång skogskontinuitet för sin överlevnad. Två signalarter som båda signalerar skog med lång kontinuitet är kända från området: garnlav (*Alectoria sarmentosa*) och grymig blåslav (*Hypogymnia farinacea*). Andra förekommande lavar är *Hypocenomyce caradocencis* (växer på kol på död ved), tunn flarnlav (*Hypocenomyse friesii*) (växer på död ved), *Lecanora hypoptella* och rostfläckig nållav (*Chaenotheca ferruginea*). Den rödlistade arten dofttaggsvamp (*Hydnellum suaveolens*) (NT) har påträffats strax utanför reservatet.

Bland häckande fåglar i området kan nämnas smålom, fiskgjuse, tjäder, ljunpipare, grönbena och storspov. Troligen häckar även tretåig hackspett i området, åtminstone vissa år. Så sent som 1970 häckade ett par av den nu akut hotade vitryggiga hackspetten på Trangärdet. Andelen gamla lövträd är dock troligen för liten för att Trangärdet i dagsläget ska utgöra en potentiell livsmiljö för arten.

Trangärdet är ett Natura 2000-område (SE0240022), av riksintresse för naturvärden och har fått högsta skyddsklass i Våtmarksinventeringen. Utpekad naturtyp i Natura 2000 är dystrofa sjöar och småvatten, västlig taiga och skogbevuxen myr. Utpekade fågelarter är smålom, bivråk, fiskgjuse, tjäder, trana, ljunpipare, grönbena, sparvuggla, pärluggla, spillkråka och tretåig hackspett.

Trangärdets orördhet och storleken på de ingående myrtyperna bidrar till områdets höga naturvärden och har också medverkat till att Trangärdet har tilldelats högsta skyddsklass i Våtmarksinventeringen.

Geovetenskapliga bevarandevärden

Områdets våtmarker är hydrologiskt opåverkade och har därigenom ett stort geovetenskapligt värde.

I området finns flera steniga och grovblockiga moränrygggar som troligen har bildats som sido- och mittmoräner under inlandsisens avsmältning. Moränryggarna är huvudsakligen orienterade i nord-sydlig riktning. Sydväst om Sävsjön finns även en del kalkförande morän, vilket har gett upphov till en för området avvikande vegetation.

2.4 Källor

- Länsstyrelsen i Örebro län. 1972. Förteckning över fågelfaunan på Trangärdet, Villingsbergs skjutfält i Örebro län. Stencil.
- Länsstyrelsen i Örebro län. 1973. Bildande av naturreservatet Trangärdet. Beslut 1974-04-26. Stencil.
- Länsstyrelsen i Örebro län. 1973. Inventering av Trangärdet på Villingsbergs skjutfält ca 15 km NV Villingsberg. Stencil.
- Länsstyrelsen i Örebro län, naturvård. 1998. Våtmarker i Örebro län, södra delen. Publikation nr 1998:9.
- Länsstyrelsen i Örebro län. 2006. Bevarandeplan för SE0240022 Trangärdet.
- Löfgren, L & Andersson, M. 1998. Kilsbergen – Naturinventering för landskapsplanering. Örebro kommun och Hopajola.
- Skogsstyrelsen. 2000. Signalarter. Indikatorer på skyddsvärd skog. Flora över kryptogamer. Skogsstyrelsen förlag, Jönköping.

3. Skötselområden med mål och åtgärder

Reservatet är indelat i tre skötselområden, med utgångspunkt från den skötsel som ska genomföras:

1. våtmarker inklusive tjärnar och sjö
2. barrträdsdominerad skog
3. anordningar för besökare

Skötselområde 1: våtmarker inklusive tjärnar och sjö 151,8 ha

Beskrivning

Ett relativt stort myrkomplex med svagt välvda mossar, topogena fattigkärr, tjärnar, en mindre sjö och några bäckar. Myrstråken är ofta bevuxna med gles, senvuxen tallskog. Inga spår efter dikningar eller torvtäkt har påvisats. Området hyser ett mycket rikt fågelliv.

Mål

Hydrologin ska förbli intakt. Området ska lämnas för fri utveckling och skyddas mot exploatering eller annan påverkan.

Det är gynnsamt tillstånd när följande bevarandemål är uppnådda:

- arealen våtmark är 151,8 hektar
- våtmarkens hydrologi är opåverkad av mänskliga ingrepp
- årlig förekomst av häckande smålom
- årlig förekomst av häckande ljunpipare
- årlig förekomst av häckande grönbena

Skötselåtgärder

- fri utveckling
- tillsyn vart tionde år

Skötselområde 2: barrträdsdominerad skog, 71,3 ha*Beskrivning*

Barrskog som till stor del växer på grovblockiga moränryggar som sträcker sig i nord-sydlig riktning mellan myrstråken. Skogens ålder och artsammansättning varierar. Tall dominerar, i synnerhet på moränryggarna. Mindre områden, främst i sänkor mellan moränryggarna, domineras av gran. Bland lövträd är björk och asp vanligt förekommande. I markskiktet växer främst mossor och blåbärsris.

Skogen är till stora delar orörd och utvecklas mot urskog. På några ställen finns spår efter skogsbrand. Skogen hyser ett rikt fågelliv.

Allmänna riktlinjer

Skogens relativa orördhet och goda förekomst av torra och döda träd har bidragit till områdets rika fågelliv med god förekomst av bland annat hålbbyggande arter. För att öka mängden död ved och skapa miljöer för bland annat brandgynnade insekter, svampar och kärlväxter kan naturvårdsbränning tillämpas. Om naturvårdsbränning utförs i närområdet kan Trangärdet ingå. Ringbarkning är en annan metod för att öka andelen död ved. Utöver möjligheten att genomföra dessa två skötselåtgärder ska området få utvecklas fritt.

Mål

Andelen död ved ska öka. Skogen ska få utvecklas fritt med undantag för eventuella åtgärder för att öka mängden död ved. Kunskapen om förekomsten av brandgynnade arter i området bör förbättras.

Det är gynnsamt tillstånd när följande bevarandemål är uppnådda:

- arealen barrträdsdominerad skog är **ca 50 hektar**
- skogen är i övrigt opåverkad av mänsklig aktivitet
- Andelen död ved i olika stadier av nedbrytning ska vara minst 10 m³/ha
- skogen erbjuder lämplig livsmiljö för hålbbyggande fåglar
- årlig förekomst av häckande tjäder
- årlig förekomst av häckande spillkråka

Skötselåtgärder

- eventuellt återkommande naturvårdsbränningar i lämpliga delar av området efter utarbetande av bränningsplan
- inventering av kärlväxter och skalbaggar före och efter naturvårdsbränning
- eventuell ringbarkning
- utöver naturvårdsbränning/ringbarkning tillämpas fri utveckling
- tillsyn vart femte år

Skötselområde 3: anordningar för besökare

Beskrivning

Trangärdet saknar hänvisningsskyltar. Eftersom det ligger på Villingsbergs skjutfält är det inte tillgängligt för allmänheten de dagar militären har övningar i området. Reservatet nås genom att man tar av norrut från E18 vid Villingsberg och sedan fortsätter norrut ca 9 kilometer mot Stråsjötorp. Parkeringsplats saknas. Två informationstavlor finns vid reservatsgränsen, en vid vägen strax söder om reservatet och en vid stigen i reservatets nordöstra del.

Mål

Bibehålla befintliga anordningar i gott skick. Om skjutfältet avvecklas bör tillgängligheten förbättras. Till exempel kan hänvisningsskyltar placeras vid avtagsvägen vid Villingsberg och på lämpliga platser längs vägen norrut från E 18 mot Trangärdet, och en mindre parkeringsplats anläggas vid sidan av vägen strax söder om reservatsgränsen.

Det är gynnsamt tillstånd när följande bevarandemål är uppnådda:

- minst två informationstavlor i gott skick finns vid reservatets gräns

Skötselåtgärder

- tillsyn vart tionde år
- vid behov underhåll av nämnda anordningar

4. Övrigt

Reservatets föreskrifter

Reservatet är beslutat 1974-04-26 med stöd av naturvårdslagen. Enligt föreskrifterna ska syftet med vården och förvaltningen vara att reservatsområdets natur får utvecklas helt fritt från varje form av påverkan. Naturvårdsbränning och ringbarkning föreslås som möjliga skötselåtgärder i denna skötselplan. Föreskrifterna behöver därför omarbetas och kompletteras. Ett nytt beslut som rättar till ovanstående brister bör tas senast 2012.

Förvaltning

Reservatsförvaltare är Fortifikationsförvaltningen.

Reservatsgränsmarkeringar

Reservatets gränsmarkeringar ska underhållas i enlighet med Naturvårdsverkets anvisningar.

5. Uppföljning

Uppföljning av skötselåtgärder

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av genomförda skötselåtgärder sker i slutet av varje år, de år då åtgärder har genomförts. Entreprenören ansvarar för dokumentation av vad som genomförts och när det gjorts.

Uppföljning av bevarandemål

Senast 2010 och därefter vart femte respektive vart tionde år utförs uppföljning av ovan angivna bevarandemål för respektive skötselområde.

6. Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder

Skötselåtgärd	När	Prioritet	Finansiering
Nytt reservatsbeslut enligt miljöbalken, med uppdatering av föreskrifter	Senast 2012	1	Länsstyrelsen/ Ramanslag
Utbyte av informationstavlor	Senast 2012	1	Reservatsanslag
Uppföljning av bevarandemål	2015 och var 5:e/10:e år	1	Reservatsanslag
Tillsyn av informationstavlor	Vart 10:e år	2	Reservatsanslag
Underhåll av informationstavlor	Vid behov	2	Reservatsanslag
Uppföljning av gränsmarkering	Var 10:e år	3	Reservatsanslag
Inventering av kärlväxter och skalbaggar	Före och efter naturvårdsbränning	3	Reservatsanslag

Bilaga 1.

Föreskrifter för naturreservatet Trangärdet enligt Länsstyrelsens beslut 1974-04-26

A. Föreskrifter enligt 8 § naturvårdslagen angående inskränkning i rätten att förfoga över området

Det är förbjudet att:

1. spränga, schakta, gräva, dika eller bedriva täkt i någon form
2. anlägga vägar
3. framdraga luftledning
4. uppföra byggnad
5. använda kemiska bekämpningsmedel eller tillföra växtnäringssämnen
6. utföra avverkning eller röjning
7. bedriva jakt på fågel
8. upplåta fiskerätt
9. dika eller uppdämma
10. låta trupp bivackera inom området
11. framföra motorfordon – även översnöfordon – inom området
12. använda området som målområde för skjutning med finkalibriga vapen. I begränsad omfattning må området användas som målområde för skjutning med artilleri (övningsgaranter).

B. Föreskrifter enligt 10 § naturvårdslagen gällande allmänheten

Det är förbjudet att

1. fälla, bryta kvistar eller på annat sätt skada levande eller döda träd och buskar eller att skada vegetationen i övrigt t ex genom blomplockning eller uppgrävning av växter
2. medvetet störa djurlivet t ex genom att ofreda häckande fågel eller taga eller skada ägg eller bo
3. medföra okopplad hund
4. tälta
5. göra upp eld

C. Föreskrifter enligt 7 § naturvårdskungörelsen om vård och förvaltning

1. Syftet med vården och förvaltningen skall vara att reservatsområdets natur får utvecklas helt fritt från varje form av påverkan
2. Reservatet skall förvaltas av fortifikationsförvaltningen.

3. Reservatets gränser skall utmärkas i enlighet med statens naturvårdsverks anvisningar.
4. Upplysningsskyltar angivande syftet med reservatet samt karta över området skall uppsättas vid reservatsgränsen norr om Stråsjötorp och öster om Älgberget.
5. Vägvisning till området från allmän väg skall inte anordnas.
6. Förvaltaren får upplåta rätt till jakt på annat vilt än fågel. Vid jakt får hund användas.

Karta till skötselplan för naturreservatet TRANGÄRDET, Karlskoga kommun

Skötselområde 1: Våtmarker, tjärnar och sjöar
Skötselområde 2: Barrträdsdominerad skog

- Information
- Parkering
- Reservatsgräns

